

Tavaszt hozott a szél szárnya,	Kard se csattant, vér se hullott,
Felolvasztott havat, jeget,	Mire csendült est-imára,
A szívekről rozsdamarta,	Szabaddá lett Magyarország
Vén százados bilincseket.	Valamennyi honpolgára.
Elsodorta egy fuvással	Ágyúk helyett: Petőfinek
A szolgáltság szégyen-jármát,	Visszhangozott a lángszava,
S kibontotta a rég alvó	Ima gyánánt mondták aznap:
Szent szabadság selyemszárnyát.	„Talpra magyar, hí a haza!”

Óh tündöklő március-nap,
Csodatettek csodanapja,
Tőled ragyog dicsőséges
Történetünk legszebb lapja!
Rád esküszik a magyar szív,
Hűtlen hozzád nem lesz soha,
Diadala vagy multjának
S jövőjének légy záloga!...

Havas István.

A sztrecsnói piros virágok.

A sztrecsnói tetőt Szeredai János kapitány és hetvenkét társa védelmezte néhány rosszul felfegyverzett nemzetőrrel.

Két lovas volt velük, ezeket Szeredai leküldte a lengyel völgyekbe, hogy hamar hírt hozzanak, ha onnan valami baj közeledik.

Már akkor az orosz betörését várta az ország.

Egy reggel sebes-vágtatva érkezik a két lovas és jelenti Szeredainak, hogy a töméntelen orosz előntötte a völgyeket és lassan emelkedik fölfelé.

A reggeli ködön át távoli trombitajelek és erős zúgás hatoltak föl a tetőre.

Már jönnek!

Szeredai összegyűjtötte a nemzetőröket és így szólt:

— Barátaim, ezennel megparancsolom, hogy menjetek haza, görbítsétek helyre a kaszátokat, tegyétek el fejszéteket, rejtsetek el puskátokat. Nektek feleségeitek, gyermekeitek vannak, nem tarthatlak itt benneteket. Fordulj, indulj!

A nemzetőrök elvonultak. A százados csak egy öreg parasztot tartott ott. Aztán riadót fúvatott a kürtösökkel s a front előtt így szólt:

— Fiaim! Hetvenhároman állunk e helyen, és onnan alulról, a ködből, százezer orosz közeledik ránk. De nekünk szembe kell szállnunk e haddal, nehogy a büszke cárnak azt jelenthesse a vezére, hogy kardesapás nélkül nyomult át Magyarország határán. Nekünk meg kell őket állítanunk... meg kell nekik

mutatnunk, hogy csak úgy tudnak behatolni e haza földjére, hogy mindnyájunkat fölkoncolnak. Hadd lássák, hogy olyan nemzettel lesz dolguk e hegyeken túl, amely meg tud halni a szabadságért.

A fiatal gyermekekből álló csapat égő tekintete a kapitányra tapadt.

— Fiaim! A mi hazánknak vége. Olyan erővel jönnek ránk, hogy el kell bukunk.

Az örökké vidám Farkas Balázs, a barnaarcú sárospataki diák, türelmetlenül megdöngötte puskájával a földet és belekiáltott:

— Kapitány uram, ne cifrázd. Fiúk! Élünk-e tovább haza nélkül, vagy meghaljunk a hazáért?!

— Haljunk meg a hazáért! — kiáltott a kis csapat.

— Fiaim! — folytatta a kapitány megindultan — ti, bár vén katonák, de fiatal legények vagytok. Az egész élet előttek van még... aki el akar menni, ezennel elbocsátom... a legtöbbnek közületek öreg édesatyja, édesanyja van otthon, soknak menyasszonya, testvérei. Aki akar, elmehet. Senkit nem ér a gyávaság vádja, hisz száz csatában megmutattátok, hogy hősök vagytok.

Senkise mozdult.

— Fiaim! — szólt Szeredai — akkor búcsúzzatok el szertetteitektől. Ezt az öreg embert itt tartottam, hogy a leveleteket elvigye.

És a tizenhat-tizennyolc éves diákgyermekek leültek és borjújukra fektetett papíroson megírták utolsó levelüket. Az a barnaarcú fiú a sárospataki kollégiumhoz címözve megírta sebtiben, hogy most készül meghalni a hazáért Szeredai János hetvenkét társával. Azután beleírta valamennyinek a nevét, ráírta a dátumot és leragasztotta a levelet. De még ráért öt-hat más levelet is írni nehézkező paraszthonvédek helyett is és olyan szépen megírta, hogy ne sirasson édes szülém, mert én a hazámért estem el, de ne feledje el, hogy engedelmes jó fia voltam, és imádkozzék érettem...

Szeredai pedig kiállt az oromra és messzelátójával a völgyeket kémlelte... Most szakadtak ott szét az utolsó ködfelhők... az aranyos nap betűzött egyszerre a mélységbe és — ott állt alant csillogó fegyverben ezernyi orosz katona.

A honvédek riadója megállította őket, támadásra késültek.

— Készen vagytok?

— Készen.

— Márton!

Az öreg paraszt, aki folyton a szemét törülgette, odajött. A fiúk nagy börtarisznájába rakták levelüket.

— No most, Márton, sebes léptekkel, egy-kettő, hogy kendet is itt ne szorítsák.

— Nem maradhatnék én is itt, kapitány úr? — kérdezte gyöngé hangon.

— Nem — felelt kurtán Szeredai, ezzel hátra vonszolta, egy összekötözött hajcsomót, az óráját, a gyűrűit s egy levelet adott át neki —, ezt a feleségemnek adja át. Előre, gyorsan!

Az öreg lehajtott fejjel botorkált le a dombról s eltűnt az erdőben.

— Vigyázz! Mozognak! — kiáltott az őr az ormon.

Mindenki hű puskájához nyúlt s gondosan megvizsgálta. Aztán a tölténytáskára került a sor: hány orosz halála rejlik benne. S mialatt az oromra állított dobosok és trombitások teljes erővel verték és fújták a honvéd-riadót, a kis csapat lekúszott a mély útba, amelynek a lengyel határ felé eső része tarka kövekkel, nagy szálfakkal volt eltorlaszolva.

Egyszerre csak megszólaltak az alsóbb dombokon az orosz bombavető mozsarak, s lövegeik ott robbantak szét a sztrechnói tetőn. A riadó elhallgatott. A két dobos jóformán gurulva érkezett a csapathoz.

— Hát a trombitások? — szólta Szeredai.

— Meghaltak — felelt az egyik dobos s puskájával fölfelé mutatott.

Odanéztek. Az egyik trombitást futtában ütötte le a halálos szilánk s úgy bukott előre, hogy feje, az út peremén át lógva, lenézett bajtársaira. A halál eltorzította arcát, nyitott szájából vér csöpögött, szemei tágra nyitva meredtek a honvédekre, mintha arra vigyázna, hogy meg mernek-e azok is úgy halni, mint ő.

A gyermekek sápadtan néztek össze.

— Vigyázz! — kiáltott a sárospataki diák, aki az út peremére fölkapaszkodott —, gyalogság jön az úton.

A torlaszon kiki elfoglalta a helyét.

S míg fönt a dombon robbantak a bombák, előttük mennydörgő hurrá harsant föl, s egyszerre száz, meg száz szürkekabátos katonát láttak feléjük rohanni.

— Tüzelj! — kiáltott Szeredai.

A fegyverropogás után sűrű füst borult rájuk.

— Tölts! Tüzelj! — hangzott ismét Szeredai szava.

Ujabb fegyverdördülés. A hurrá elnémult. De az ágyúdörgés és bombák süvítése egyre hallatszott.

A sárospataki diák már fönt hasalt a tetőn és onnan kiabált le a szorosba:

— Az oroszok futva hátrálnak, éljen a magyar! A tisztek megállították őket. Ágyúkkal jönnek, a többi ágyút is erre igazítják. Vigyázz... Átkozott kutya...

A fiatal diák véresen gurult közéjük.

— A puskámat! — szólta rekedten — valami kartácsféle a balkaromat találta, de ezt visszaadom nekik... A puskámat...

Szeredai megnézte. A bal válla volt átlőve. Félrehúzták.

A diák hörögve folytatta:

— Jönnék... Ne törődjeteK velem... a puskámat... vizet adjatok, vizet...

A dobos megittatta és megmosta az arcát.

— Vigyázz! — kiáltott a torlaszon az őr.

A honvédesapat két sortüzet adott. Egyszerre a torlasz megrendült, majdnem fölrobbant, egyúttal a csapat feje fölött két bomba pattant szét. Az oroszok szembe is ágyúkat raktak, meg a bombavető mozsarakat is a torlasz ellen igazították.

Sűrű füst borította s szoros útat. Szeredai végigtapogatta magát. Semmi baja nem volt. Lábainál egész esomó ember vonaglott és jajgatott. A kapitány fölfelé kapaszkodott, hogy jobban lásson. Az oszló füstön keresztül látta, hogy az oroszok szembe nem támadnak, csak robbanó golyókat lőnek a torlaszba... Ellenben az erdők tisztásai tele voltak sziürke köpönyegekkal. Ezek a megkerülő csapatok voltak.

— Aki él, kapaszkodjék föl a tetőre! — ordított le — mert itt fojtanak bennünket az útban. Rajta, fiúk!

A fölhívásra valami harminc bódult, puskaporfüstös alak mászott föl. Leghátul vonszolta a két dobos a sárospataki diákot, aki lázban égő szemekkel hol puskát, hol vizet kért.

Alig hagyták el a szorost, az orosz ágyúk a szétszórt torlaszt fölgyújtották... s a tűz pattogásán és az ágyúk dübörgésén keresztül a rettenthetetlen csapat borzadva hallotta a lentmaradt súlyosan sebesült honvédek kínos jajgatását, amely lassan-lassan elhalt. Ott égtek!!

A tetőn egymásnak vetett háttal álltak a haldoklók.

Egyszerre köröskörül az erdőkben megzendült az orosz cári himnusz, a zenekarok fújták, az ezredek üvöltöttek. S a tető alatt, köröskörül szuronyerdő jelenik meg.

Hatalmas hurrá-kiáltás reszketteti meg a levegőt, s a szuronyerdő sebesen megindul fölfelé.

Alig voltak harminc lépésre.

Ekkor egy aranysisakos fényes tábornok vágat ki a tömegből s kardjával intve, éles hangon ezt kiáltja:

— Sztoj!

A roham megállt.

A tiszték a tábornok mellett termettek. A tábornok a maroknyi magyarra mutat. Egy tiszt odalovagolt:

— Adjatok meg magatokat!

— Cél, tűz! — felel Szeredai.

A magyarok sortüze köröskörül egy fülsiketítő roppa-nás következik, s amikor a füst szétoszlik, nem áll a tetőn senki. A halál egy kaszasuhintással valamennyit levágta. Az oroszok lassan közelednek.

A tábornok odamegy a holttestek közé.

— Mind meghaltak? — kérdi a segédtisztjét.

— Egy él, csak a bal válla van szétroncsolva. De ez is el van ájulva.

— Tábornok úr, megfújathatjuk a győzelmi himnuszot?

— Ne fújjatok semmit — szólt a fényes katona elgondolkozva —, a győzelem ezeké a néma halottaké. Ellenben a tiltsi ezredből kétszáz embert rendelj ki, hogy tisztességesen eltemessék őket.

A tábornok jelt ad, az orosz csapatok pedig megkezdték a bevonulást Magyarországra.

Az eperjesi kórházban estére meghalt az utolsó diák is, a hetvenkettedik. Letépte sebéről kötéseit, s mire észrevették, haldoklott:

— Megfogadtam. Követni kell bajtársaimat. Várnak. Gyáva volnék... Ne... nem maradhatok e... egye... dül... Isten!...

Meghalt.

Azóta csak piros virág terem a sztrechnói tetőn. Én jó Istenem, ha minden efajta történetet följegyeznének, ebben az országban talán csupa piros virág teremne...

(Rákosi Viktor.)

CSATADAL.

Trombita harsog, dob pereg.

Kész a csatára a sereg.

Előre!

Süvít a golyó, cseng a kard.

Ez lelkesíti a magyart.

Előre!

Föl a zászlóval magasra.

Egész világ hadd láthassa.

Előre!

Hadd lássák és hadd olvassák.

Rajta szent szó van: szabadság.

Előre,

Aki magyar, aki vitéz,

Az ellenséggel szembenéz.

Előre!

Mindjárt vitéz, mihelyt magyar,

Ő s az Isten egyet akar.

Előre!

Véres a föld lábam alatt,

Lefőtték a pajtásomat.

Előre!

Én se leszek rosszabb nála.

Berohanok a halálba.

Előre!

Ha lehull a két kezünk is,

Ha mindnyáján ott veszünk is:

Előre!

Hogyha el kell veszni, nosza,

Mi vesszünk el, ne a haza.

Előre!

(Petőfi Sándor.)